

KMETIJSKO OKOLJSKA POLITIKA NA PRAGU POMEMBNE ODLOČITVE; ALI MORDA ŽE ČEZ?

Debate on the future of Agri-environmental policy. Are we already too late?

Vpliv sprememb v kmetijstvu na stanje ohranjenosti biotske raznovrstnosti je že dalj časa izziv za raziskovalce, ki so si enotni, da je v Evropi znaten delež živalskih in rastlinskih vrst odvisen od tipa antropološko preoblikovane kmetijske kulturne krajine, ki je nastala in se do danes ohranila zaradi ohranjene tradicionalne, ekstenzivne rabe prostora (SHRODER *et al.* 2008). Dejstva, da so spremembe v načinu kmetovanja danes glavni vzrok za upadanje in izgubo biotske pestrosti v sicer bogatih ekosistemih, skoraj ni treba več dokazovati. To velja tudi za Slovenijo, saj je bilo med 55 vrstami ptic gnezdil v splošnem upadu med letoma 1990 in 2000 kar 32 vrst ptic kmetijske kulturne krajine (BIRDLIFE 2004).

Kako torej ob tem opravičiti še vedno pojavljajoče se množične pogine živali zaradi nenadzorovane uporabe kemičnih pripravkov, izginjanje travišč na varstveno pomembnih območjih, uporabo gensko spremenjenih rastlin in opuščanje obveznosti kmetov do praha...? V zgodovinskem pogledu HENLE *et al.* (2008) ugotavljajo, da so intenzifikacija kmetijstva, opuščanje ekstenzivnih nizko proizvodnih kmetijskih sistemov visoke naravovarstvene vrednosti ter spremembe v obsegu kmetijskih operacij trije ključni procesi, ki so vzrok za današnja konfliktna razmerja med kmetijstvom in ohranjanjem biotske pestrosti. Res je, da je opuščanje rabe prav tako problem in da je nadaljnji upad v stopnji raznovrstnosti travniških rastlin v kmetijski krajini pričakovati tudi zaradi opuščanja rabe (GUSTAVSSON *et al.* 2007). Vendar posledic naše malomarnosti do opuščene krajine ne gre opravičevati s še večjo malomarnostjo. Zaraščanja zemljišč ne moremo preprečiti s kakršnimkoli kmetovanjem zaradi kmetovanja samega, pa čeprav nam agrarna ekonomika v ekološkem scenariju nekoliko zataji. Dejstvo je, da se je pri upravljanju območij visoke naravne vrednosti treba odločati med ekološkimi in ekonomskimi cilji (SHRODER *et al.* 2008), ki so večinoma nekompatibilni (HODGSON *et al.* 2005). Zato nas je Evropska unija pri spoprijemanju s temi izzivi vpregla v sistem kmetijsko okoljskih plačil, ki naj bi vsaj v začetni fazi pomagala pri premagovanju ovir med ekologijo in ekonomiko. Vendar se izkazuje, da tudi ta ukrep ne dosega zelenih učinkov. Problematika obstoječih kmetijsko okoljskih plačil je v tem, da večinoma ne upoštevajo sprememb v rabi kmetijskega prostora na ravni kmetijske kulturne krajine, ampak se osredotočajo zgolj na njene posamične elemente (LINDBORG *et al.* 2008). Prav tako njihova ekonomika v glavnem ne zdrži resne obravnave, če upoštevamo specifične lastnosti zemljiške strukture v Sloveniji. Iz naslova slovenske politike razvoja podeželja bomo tako ob polni zasedbi predvidenih površin znotraj kmetijsko okoljskih podukrepov za specifične namene ohranjanja ključnih vrst na prioritetnih traviščih v obdobju 2007–2013 v najbolj optimističnem scenariju namenili zgolj 0.09 % celotnega proračuna Programa razvoja podeželja (ZRSVN 2008). Premalo, ob predpostavki, da je med prednostnimi cilji Programa razvoja podeželja tudi spodbujanje h kmetovanju za doseg ciljev Nature 2000.

Čas je za novo smer in odločitev, ali bomo slovenskemu kmetijstvu dali resničen pečat ekološkega, naravnega in zdravega, ali pa se bomo še naprej slepili s skoraj okolju prijaznimi spodbudami z razlogom doseganja evropskega minimuma standardov ter zagotavljanja sprejemljive absorpcije sredstev iz evropske blagajne. Po intenzivni kemizaciji in melioracijah nam grozi še pridelava biogoriv, opustitev obvezne prahe in boj proti klimatskim spremembam! Resnično ni več jasno, čemu je danes evropsko kmetijstvo s sistemom spodbud sploh še namenjeno; ali pa?! Morda je napočil pravi čas za spoznanje, da si prihodnost slovenskega kmetijstva zasluži povsem nove izzive in cilje. Brez jasnih nacionalnih ciljev pa nam tudi že preizkušena evropska orodja ne morejo zaceliti ran preteklosti ter pokazati poti naprej.

ANDREJ MEDVED

Literatura

- BIRDLIFE (2004): Birds in Europe: population estimates, trends and conservation status. BirdLife Conservation Series No. 12. – BirdLife International, Cambridge.
- GUSTAVSSON, E., LENNARTSSON, T. & EMANUELSSON, M. (2007): Land use more than 200 years ago explains current grassland plant diversity in a Swedish agricultural landscape. – *Biological Conservation* 138: 47–59.
- HENLE, K., ALARD, D., CLITHEROW, J., COBB, P., FIRBANK, L., KULL, T., MCCrackEN, D., MORITZ, R. F. A., NIEMELA, J., REBANE, M., WASCHER, D., WATT, A. & YOUNG, J. (2008): Identifying and managing the conflicts between agriculture and biodiversity conservation in Europe – A review. – *Agriculture, Ecosystems and Environment* 124: 60–71.
- HODGSON, J.G., MONTSSERAT-MARTI, G., TALLOWIN, J., THOMPSON, K., DIAZ, S., CABIDO, M., GRIME, J. P., WILSON, P. J., BAND, S. R., BOGARD, A., CABIDO, R., CACERES, D., CASTRO-DIEZ, P., FERRER, C., MAESTRO-MARTINEZ, M., PEREZ-RONTOME, M. C., CHARLES, M., CORNELIESSEN, J. H. C., DABBERT, S., PEREZ-HARGUINDEGUY, N., KRIMLY, T., SIJTSMA, F. J., STRIJKER, D., VENDRAMINI, F., GUERRERO-CAMPO, J., HYND, A., JONES, G., ROMO-DIEZ, A., DE TORRES-ESPUNY, L., VILLAR-SALVADOR, P. & ZAK, M. R. (2005): How much will it cost to save grasslands diversity? – *Biological Conservation* 122: 263–273.
- LINDBORG, R., BENGTSSON, J., BERG, A., COUSINS, S. A. O., ERIKSSON, O., GOSTAFSSON, T., PER HASUND, K., LENOIR, L., PIHLGREN, A., SJODIN, E. & STENSEKE, M. (2008): A landscape perspective on conservation of semi-natural grasslands. – *Agriculture, Ecosystems and Environment* 125: 213–222.
- SHRODER, B., RUDNER, M., BIEDERMANN, R., KOGL, H. & KLEYER, M. (2008): A landscape model for quantifying the trade-off between conservation needs and economic constraints in the management of a semi-natural grassland community. – *Biological Conservation* 141: 719–732.
- ZRSVN (2008): Odprtje podukrepov KOP v drugi osi PRP. Dopis članom Nadzornega odbora za program razvoja podeželja RS za obdobje 2007–2013 z dne 22.5.2008. – Zavod Republike Slovenije za varstvo narave, Ljubljana.